

4 pav. Apžiesto puodo dalis. D. Kontrimo nuotr.
Fig. 4. Part of a partly thrown pot.

das puoštas vingiuotomis netaisyklingomis bangelėmis (4 pav.). Panašus puodas buvo aptiktas kapinyno tyrimų metu ir datuotas XIV a. (Genienė Z., Genys J., *Varnių kunigų seminarija*, Klaipėda, 1999, p. 19). Prie ankstyvesnių radinių taip pat galima priskirti žiesto puodo šukę ir puodyninio koklio dalį bei koklio fragmentą, primenantį gotikinius koklius. Visi kiti radiniai – karnizinių ir plokštinių koklių fragmentai. Žaliai glazūruoti (dalies koklių glazūra apdegusi) fragmentai, kuriose įžiūrimas augalinis motyvas bei treliažo ornamentas, datuotini XVII a. I puse – XVII a. viduriu.

The field evaluation in the vicinity of Varniai cemetery (S. Daukanto St. 8)

During a field evaluation, twelve test pits (a total of 199.5 m^2) were excavated in the vicinity of Varniai cemetery. Fragments of 19th-century paving were unearthed in test pits 2 and 3, a 1.4 m thick 16th–17th-centuries cultural layer with Renaissance stove tiles (Fig. 1), sherds hand thrown pots, 'pot-shaped' stove tiles (*Topfkacheln*), and animal bones in test pit 2, a mixed 17th–18th-centuries cultural layer at a depth of 1.4–1.5 m in test pit 1, and a concentration of intact Renaissance stove tiles (Figs. 2, 3) and fragments of them in a layer of grey soil in test pit 5. The evaluation showed that the location of Varniai Old Town could continue further to the NE. A part of a partly thrown pot from 14th-century also found (Fig. 4).

Mindaugas Mačiulis

Dariaus ir Girėno bei Kalno gatvės

UAB „Kvėdarsta" užsakymu į Varnių (Telšių r.) senojo miesto vietą (UK 2535) patenkančiose Dariaus ir Girėno bei Kalno gatvės atkarpose 2013 m. rugpjūčio–spalio mėnesiais atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrimai. Jų metu ištirti 9 įvairaus dydžio šurfai (23,5 m^2) bei 3 perkasos (42 m^2) – ištirtas bendras 65,5 m^2 plotas (1 pav.). Tyrimai Dariaus ir Girėno gatvėje vykdomi nuo 1989 m. Jų metų aptiktas kultūrinis sluoksnis, struktūros, radiniai datuojami XIV–XX a. 2013 m. tyrimų metu buvo surinkti 443 radiniai (353 keramikos šukės, 38 ypatieji radiniai, 38 geležiniai dirbiniai, 84 koklių fragmentai, 17 stiklo fragmentų, architektūrinė detalė – dekoratyvinės plytelės fragmentas, įvairaus laikotarpio gamybinės atliekos bei gyvulių kaulai). Jie perduoti ŽVM, o osteologinė medžiaga tyrimams – dr. Giedrei Piličiauskienei.

Dariaus ir Girėno gatvėje tirtuose plotuose po asfalto danga atidengtas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios akmenų grindinys. Kalno gatvėje grindinys bei 21 m ilgio lietaus nuogrindos fragmentas buvo atidengti po 25–60 cm storio XX a. datuojamais permaišytais juodžemio sluoksniais. Šios konstrukcijos Kalno gatvėje yra išlikusios fragmentiškai (daugelyje vietų grindinio rieduliai nuardyti, po jais esantys

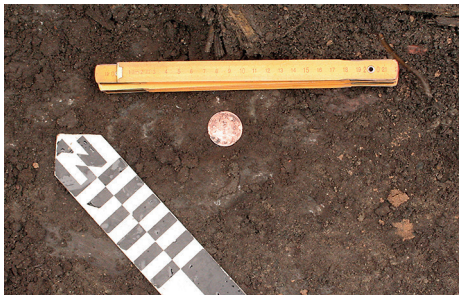
1 pav. Bendras tirtų vietų situacijos planas: 1 – 2013 tyrimų vietos; 2 – buvusi Varnių senojo miesto riba; 3 – siūloma naujoji Varnių senojo miesto riba. M. Mačiulio brėž.

Fig. 1. General situation plan of the investigated areas: 1 – locations investigated in 2013; 2 – former boundary of Varniai Old Town; 3 – proposed new boundary.

2 pav. 1812, 1860 m. Rusijos imperijos monetos. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 2. 1812 and 1860 Russian Imperial coins.

3 pav. 1812 m. moneta in situ virš apatinio grindinio. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 3. An 1812 coin in situ atop the lower paving.

sluoksniai perkasti tiesiant įvairias vėlyvesnes komunikacijas). Šiame laikotarpyje (remiantis istoriniais duomenimis bei ankstesnių archeologinių tyrimų medžiaga) buvo išgrįstos ir kitos pagrindinės miestelio gatvės bei dabartinė Medininkų aikštė.

Po šiuo grindiniu tirtuose plotuose atidengtas 10–60 cm storio XIX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su negausiais to meto radi-

niais. Jame surinkti ir inventorinti 125 radiniai. Verta paminėti sluoksnyje surastas dvi 1860 ir 1812 m. Rusijos imperijos monetas (2, 3 pav.), kurių viena (1812 m.) buvo surasta ant žemiau esančio ankstyvesnio grindinio. Taip pat sluoksnyje buvo atidengti bent du 5–10 cm storio pilko smėlio tarpsluoksniai, žabų, šakų liekanos bei vietomis pasitaikantys smulkių riedulių sluoksneliai, kurie tam kažkada buvo supilti siekiant nusausinti šlapią ir klampią gatvės važiuojamąją dalį.

Visuose Dariaus ir Girėno gatvėje tirtuose plotuose 60–95 cm gylyje po XIX a. sluoksniu buvo atidengtas XVIII a. II pusės – XIX a. pradžios grindinys. Grindiniui panaudoti maži – nuo 15x10x10 cm iki 20x15x10 cm rieduliai. Verta atkreipti dėmesį, jog vietomis vietoj riedulių naudotas ir labai kietas apie 10 cm storio (sutankintas?) smulkių rieduliukų (žvirgždo?) sluoksnis (4, 5 pav.). Tarp jų pasitaiko smulkesnių šapelių, šakelių ir stambesnių pavienių rieduliukų. Labai panašios struktūros danga buvo rasta tiek dvarvietėse, tiek kitų miestų aikštėse (2012 m. tyrimai Luokės miestelyje, Žagarės aikštėje (*ATL 2012 metais,* V., 2013, p. 557–558), Kurtuvėnų dvare). Tad peršasi išvada, jog toks dangos variantas XIX a. I pusėje – XIX a. viduryje buvo plačiau paplitęs Žemaitijoje bei Šiaurės Lietuvoje.

Kiek kitokia situacija fiksuota periferinėje Kalno gatvėje. Tik perkasoje 2 atidengtas išlikęs 3,2 m ilgio grindinio fragmentas (šio grindinio dalis, esanti arčiau Dariaus ir Girėno gatvės, nuardyta vėlesnių perkasimų metu). Panašu, kad gatvės dalis, esanti toliau nuo centrinės gatvės, rieduliais išgrįsta niekada nebuvo.

5 pav. Šurfe 6 atidengta XIX a. pradžios sutankinto žvirgždo danga iš ŠR. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 5. The early 19th-century hard-packed gravel surface unearthed in test pit 6, as seen from the NE.

4 pav. Šurfe 6 atidengta XIX a. pradžios sutankinto žvirgždo danga iš P. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 4. The early 19th-century hard-packed gravel surface unearthed in test pit 6, as seen from the S.

Visame tirtame plote bei už dabartinės senojo miesto PR ribos 0,75–1 m gylyje po grindiniu aptiktas 20–65 cm storio XV(XVI)–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su akmenų metiniais (šurfai 2, 3), kamšos sluoksniu (šurfas 2) (6 pav.), šulinio (?) fragmentu (šurfas 4) (7 pav.) bei ūkinėmis duobėmis (perkasa 2). Iš viso sluoksnyje buvo surinkta ir inventorinta 318 radinių (220 keramikos šukių, 76 koklių (daugiausia puodyninių) fragmentai, 3 geležiniai radiniai, stiklo fragmentai bei 16 ypačiųjų radinių). Verta paminėti sluoksnyje surastą geležinį pentiną (8 pav.) bei 2 arklio pasagas (9 pav.). Atkreiptinas dėmesys į sluoks-

6 pav. Kamšos sluoksnis, atidengtas šurfe 2, XVI–XVIII a. kultūriniame sluoksnyje, iš PR. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 6. The brushwood trackway unearthed in the 16th–18th-centuries cultural layer in test pit 2, as seen from the SE.

7 pav. Atidengtas šulinio fragmentas šurfe 4 iš PV. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 7. The unearthed well fragment in test pit 4, as seen from the SW.

nyje surastus koklius – didžiąją jų dalį sudaro puodyniniai, o plokštinių glazūruotų surasta labai mažai.

Atkreiptinas dėmesys į 1,31 m gylyje (šurfas 2) atidengtą į sluoksnį įsiterpusį 15–20 cm storio kamšos sluoksnelį (4 pav.). Šiuo laikotarpiu, matyt, Turgaus aikštės prieigos (o gal ir pati aikštė?) buvusios drėgnos, šlapios bei sudėtingai pravažiuojamos. Siekiant pagerinti komunikaciją kažkuriuo metu ir buvo paklotas minėtasis kamšos sluoksnis. Kol kas lieka neaiški šurfuose 2, 3 atidengtų riedulių metinių paskirtis. Taip pat įdomus lieka ir pats šulinio buvimo prie tuometinės važiuojamosios gatvės dalies faktas (šurfas 4), rodantis, jog iki XVIII a. II pusės, kai paklotas grindinys, gatvė buvusi siauresnė.

Virš ankstyvojo kultūrinio sluoksnio susiformavusį apie 5–15 cm storio juodai pilkos žemės degėsingą sluoksnelį be radinių (perkasos 1–3) galima sieti su vienu didesnių XVIII a. pradžios gaisrų (pavyzdžiui, 1710 ar 1713 m.). Šis ankstyvasis kultūrinis sluoksnis bei virš jo esantis akmeninis grindinys tęsiasi už dabartinės saugomos senojo miesto PR ribos, todėl ją siūloma praplėsti bent iki Dariaus ir Girėno g. 10 sklypo R kampo, o Dariaus ir Girėno gatvėje – iki pastato 2 Š kampo.

8 pav. Apatiniame XVI–XVIII a. kultūriniame sluoksnyje surastas pentinas. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 8. A spur found in the lower, 16th–18th-centuries cultural layer.

9 pav. Apatiniame XVI–XVIII a. kultūriniame sluoksnyje surasta pasaga. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 9. A horseshoe found in the lower, 16th–18th-centuries cultural layer.

Dariaus ir Girėno and Kalno Streets

In 2013, a field evaluation was conducted in segments of Dariaus ir Girėno and Kalno Streets in Varniai Old Town. 65.5 m^2 were excavated in nine various-sized test pits (23.5 m^2) and three trenches (42 m^2) (Fig. 1). 443 finds: pottery, stove tiles, 33 individual finds (Figs. 2, 3, 8, 9), glass, etc. were discovered. Late 19th – early 20th-centuries stone paving – road surface was also unearthed (Figs. 4, 5). Under it, at a depth of roughly 0.7–1 m was recorded a 15th (16th)–18th-centuries cultural layer containing 318 finds, mostly contemporaneous pottery, 'pot-shaped' stove tiles (*Topfkacheln*), etc. Structures from that time: wooden forms, a brushwood trackway (Fig. 6), and a well fragment (Fig. 7) were also found in the layer.